

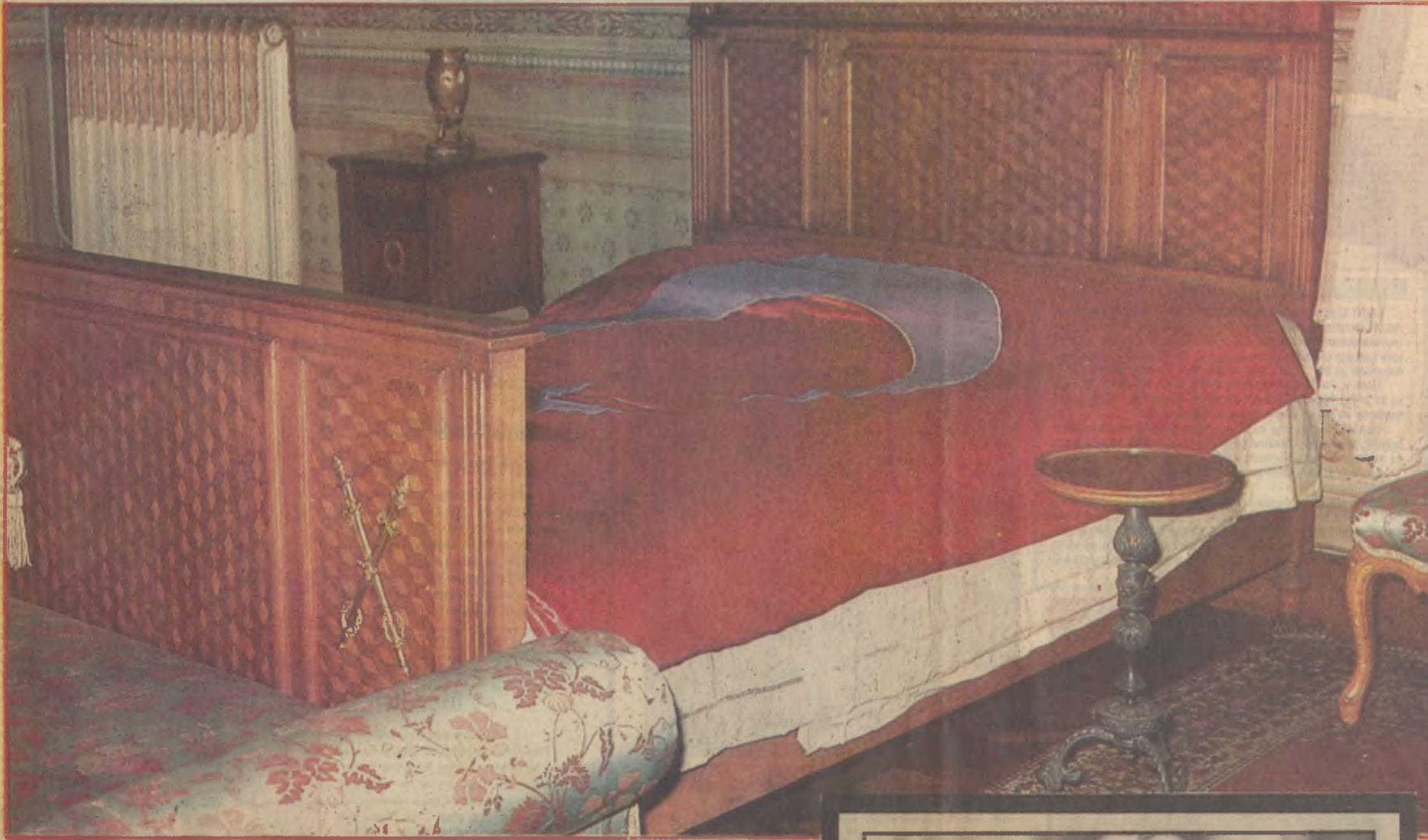
RENK

MİLLİYET'İN İKİNCİ GAZETESİ • 10 KASIM 1995 PAZAR • PARA İLE SATILMAZ

Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığı döneminde 93 gün geçirdiği Dolmabahçe Sarayı'nda kullandığı bölümler, 48 yıldır aynı titizlikle korunuyor

O günün, sessiz tanıkları

Atatürk'ün Dolmabahçe Sarayı'nda yaşadığı bölümler adeta o dönemin sessiz tanıkları gibi... Özel eşyalarının çoğu Etnoğrafya Müzesi'nde bulunan Büyük Önder'in kullandığı mobilyalar, onun alçakgönüllü kişiliğinin en canlı kanıtını oluşturuyor

NALÂN KARSAN

ATATÜRK'ün kitaplardan ve onu tanıyanların anlatımlarından öğrendiğimiz alçakgönüllülüğünün yaşayan canlı kanıtı, Dolmabahçe Sarayı'nda, onun Cumhurbaşkanlığı döneminde kullandığı çalışma odası, yatak odası ve banyosu...

48 yıldır, büyük bir titizlikle korunan bu bölümlerin, 15 bin metrekare üzerine kurulan ve 285 oda, 43 salondan oluşan Dolmabahçe Sarayı'nın sadece 300 metrekarelik alanı kaplaması ise, bunun sadece, rakamlarla ifadesi...

Dolmabahçe Sarayı Müze Müdürü Hüseyin Tuzlu, "5-6 yıldır Atatürk'ün kullandığı mekânlarda bulunduğu Harem bölümü çeşitli nedenlerle ziyarete kapalıdır. 14 Kasım günü yeniden açacağız" diyor.

SARAYDA 93 GÜN

Kayıtlara ve anlatımlara göre, Atatürk, burada sadece 93 gün kalmış. Odasında, karyolasında ise 13 gün geçirmiştir.

Bugünler büyük kurtarcının hastalığının en son dönemi. Daha önce ise konuklarını ağırladığı salonda, büyük çini sobanın önünde bir paravanla ayrılan kısımda yatarak dinleniyormuş.

Öğrendiğimiz ünlü dolap biçimindeki kapının yapımı da salonda yatığı o günlere rastlıyor. Saraya geldiği ilk günden beri, özgün dekorasyona dokunmak istemeyen Mustafa Kemal'in, hastalığı sırasında banyodan, yatağa giderken, az yol katetmesi için inşa edilen geçit tam karşı duvarda bulunan dolabın eşi görünümünde. Müze müdürünün verdiği bilgiye göre, Atatürk'ün gönlü, salona sıradan bir kapı açtırmaya razı olmaması ve geçidin kapısını dolap kapısının arkasına saklamış.

TEK ÖZEL EŞYASI

Bu salonda zaman zaman çalışmalarını sürdüren Atatürk'ün zamanını en çok geçirdiği yer ise, çalışma odası. Bu odada, saraya ait maun kaplama bir çalışma masası ile çok sade bir deri koltuk bulunuyor.

Tavandaki abajur, Fransız kristali ve yine saraya ait... Perdeler ve halılar ise, Hereke yapımı... O günden bu yana perdelerin ve koltuk döşemelerinin zaman zaman yine aynı desen ve dokuda kumaşlarla yenilediğini belirten Müze Müdürü Tuzlu, "Yatak odası gibi bu bölüm de Harem Dairesi'nin en sade eşyalarla döşenmiş olan yer. Aynı zamanda Sultan Reşat da burayı çalışma odası olarak kullanmış" diyor.

Atatürk'ün yaşama veda ettiği odasında ise, müzedeki tek özel eşyası olan tablo var. "Espzoagyz" imzalı, bir Sovyet ressamının dört mevsimi anlatan tablosunu, Mustafa Kemal'in göittiği her yere götürdüğü ve mutlaka karşısında görmek istediği söyleniyor.

PAMUKLU ÇARŞAFLAR

Yatak odasının değişmeyen eşyasının başında, yatak takımları geliyor. 48 yıl önce 10 Kasım günü, büyük Atatürk'ün son nefesini verdiği karyola, bugün, saten bir Türk bayrağıyla örtülül olarak korunuyor. Bayrağın altında, pamuk yatak, mavi saten yorgan, kırmızı saten başlıklar olan geniş bir kuştüyu yastık ve beyaz applike işlemeli pamuklu yatak örtüsü bulunuyor.

Atatürk'ün yatak takımlarının ne kadar gösterişten uzak olduğu, özellikle Osmanlı sultanlarının odaları gezdirilince daha iyi anlaşılıyor. O odalarda rastlanan ipeklî, bürümcük ve saten çarşaf lar yatak örtülerinin yanında, onun yatağını hep yerli malî pamuklu dokumalar örtüyor.

İlaçlarının ve dinlenme koltuğunun bulunduğu odadan geçilerek girilen banyosu ise, bu bölümün ziyarete açılmayacak tek bölümü. Çünkü, çıplak gözle burada etrafı görmek mümkün değil. Ne penceresi var, ne aydınlatması.

Beyaz fayanslarla zemini ve tavanları döşenmiş banyosu, sadeliğinin açık örneğini gösteren yatak ve çalışma odasıyla Atatürk'ün son günlerini geçirdiği, Dolmabahçe Sarayı'ndaki bölümler hep onun bıraktığı gibi, gelecek nesiller için ilk günkü tazelikle korunuyor.

BU ODADA ARAMIZDAN AYRILDI

Dolmabahçe Sarayı'nın en sade yatak odasını kullanmayı tercih eden Atatürk, Cumhurbaşkanlığı döneminde top-

lam 93 gün kaldığı saraydaki bu odada yaşama veda etti. Müze Müdürü'nün 5-6 yıldır ziyarete kapalı olduğunu söylediği Atatürk'e ait bölümler, 14 Kasım'da yeniden gezilebilecek. Böylece herkes bir kez daha Türk Milleti'nin kaderini değiştiren insanın ne kadar sade yaşam sürdürdüğüne tanık olacak ve o günleri yeniden yaşayacaklar.

İLK KEZ AÇILAN YATAK

Dolmabahçe Sarayı'nda öteki yatak odalarının tersine Atatürk'ün yatağını, atlas, ipek, altın yıldızlar süslemiyor. Ata'nın bugün üstü Türk Bayrağı'yla örtülül olan ve 48

yl sonra ilk kez açılan maun karyolasının üstündeki yatağında pamuklu çarşaf lar, mavi saten kaplı pamuklu yorgan, iki kişilik ve başları kırmızı saten kaplı kuştüyu yastık var. Bunların üstünde ise beyaz applike işlemeli yine pamuklu kumaştan yapılmış yatak örtüsü bulunuyor.

Sonsuz uykusunda

10 Kasım 1938. Saat 9'u 5 geçiyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, aramızdan ayrıldı. Haber duyulmaz milyonlarca Türk gözyaşlarına boğulurken, o, görkemli Dolmabahçe Sarayı'ndaki 13 gündür kalmadığı yatağında, sonsuz uykusuna daldı. "Elbet bir gün benim naçiz vücudum toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır" diyen Büyük Önder'in kurduğu Cumhuriyet 48 yıldır Ata'sız, ancak onun izinde bugünlere kadar özgürce yaşıyor.

Atatürk'ten Anılar

NEZİHE ARAZ

MUSTAFA Kemal'in hususiyetlerinin başında çok düşünmek, çok danışmak, kendi inandıklarını iyice kontrol etmek, başkalarının da ona inandıklarını görmek gelir. Anadolu'ya geçmeden önce İstanbul'da görüşmediği, tanışmadığı, ne dost, ne de düşman kalmıştır. Sofrasını da bütün eserleri ve fikirleri duymak, kendisinininkilerle karşılaştırmak için başlıca vasıta olarak kullanmıştır. (Falih Rıfkı Atay)

● Bir seyahatten Ankara'ya dönüyordu. Sabahleyin tren den iner inmez, doğru köşke gitmiş, hususi hizmetlerine bakanlara ne vaziyette olduğunu sormuştum. "İki gün iki gecedir durmadan kitap okuyor, yalnız birkaç defa banyo yapıp ve koltuğunda istirahat etti" dediler. (Hasan Rıza Soyak)

● Amerikalı gazeteci Miss. Gladys Bacher, Atatürk'ten neden diktatör diye çağrılmaktan hoşlanmadığını sormuştum. Cevap olarak, "Çünkü ben diktatör değilim" demişti Atatürk. "Benim kuvvetim olduğumu söylüyorlar. Evet bu doğrudur. Benim arzu edip de yapamayacağım bir şey yoktur. Fakat ben zoraki ve insafsızca hareket etmeyi bilmem. Bence diktatör diğerlerinin iradesini reddedenlerdir. Ben ise katliyeri kazanarak hükmetmesini isterim."

kadaşlarına söz geçiremez, amirlerine dert anlatamaz, devlet ve siyaset adamlarını yola getiremez, kapıları çalar, açılmaz, bağırır, çağırır, işiten olmaz. Devlet batıyor, der Paşah gözlerini kapar. Mesuller dudak bükür. İşte gençliğe her şeyden evvel Atatürk'ün bu mihnet, bu cevır, bu cevher devri anlatılmımalıdır. Gençlik en ziyade onun cephesindedir ki, muhtaç olduğun azim ve irade dersini alabilir. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

● Atatürk'ün para ve mala karşı büyük bir meyli yoktu. Şahsi gelir ve masraflarıyla da hiç alakadar olmazdı. Bu hususta katlandığı tek külfet maas senedini imzalamaktan ibaretti. Hemen ilave edeyim, dairesinin resmi masrafları üzerine tam aksine çok titizdi. (Hasan Rıza Soyak)

● Atatürk çiftliklerini hazineye armağan ettiği zaman İsmet İnönü'nün çektiği teşekkür telgrafına cevaptır: "Hatırlarsınız, Türk köylüsünün Türk efendisi olduğumu söylediğim zaman. Ben, o efendinin arzu ve iradesi altında senelerden beri çalışmış bir hadimim. Şimdi beni çok heyecana getiren hadise Türk köylüsüne naçizane olsa da ufak bir vazife yapmış olduğumdur. Milletin yüksek müessesileri heyeti bunu iyi görmüş ve kabul etmişlerse benim için de unutulmaz bir saadet hatırası bana vermişlerdir. Bundan ve çok yüksek zevkle millet, memleket ve cumhuriyet bükümetini yapmaya mecbur olduğum vazifeler karşısında göstermiş olan teveccühün, takdirden ne kadar mütehasis olduğumu ifadeye muktedir değilim. Bahis mevzu olan hediye yüksek Türk milletine benim asıl vermeyi düşündüğüm hediye karşısında hiçbir kıymetli hazine değildi. Ben icap ettiği zaman en büyük bediyem olarak Türk milletine namını vereceğim."

● Atatürk, 19 Mayıs 1929 akşamı Büyükdere'ye yakın arkadaşları Fethi Okyar'ın evine misafir gitmişti. Kastılı bir dedikodu çarkı o günler Atatürk'ün çok hasta olduğunu, eli-

nin, ayağının tutmadığını hisliyordu. Mustafa Kemal'in Büyükdere'de olduğunu duyan kalabalıklar Fethi Bey'in evinin önünü doldurmuş, onu görmek, meraklarını gidermek istiyorlardı.

Atatürk evinin balkonuna çıktı ve şöyle konuştu o gün: "Benim için zahmet ediyorsunuz. Bundan mahcup oluyorum. Beni görmek, behemehal yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir. Ankara'dan gelmeden evvel işittim ki, "Hastadır, ölüme mahkumdur, eli ayağı tutmuyor" demişler. İşte karşınızdayım. Sıhhatteyim. Elim ayağım tutuyor, kendi gözlerinizle görüyorsunuz. Siz bu akşam benim karşında milletin bir timsalisiniz, size hitap ederken bütün millette sesimi işitireceğime kaniyim. İşittiniz ve işitiriniz. Sizin mensaflerinizi için sıhhatini ve ömrünü vakf ve hasr eden adam sıhhattedir, sizin için çalışacaktır. O sizin için yaşıyor. Benim kuvvetim benim size olan muhabbetimle sizin bana olan muhabbetinizdir. Bu millet, bu memleket yeni rejim üzerinde dünyanın en mahbul bir mevcudiyeti olacaktır. Ben bunu kendi gözlerimle görmeden ölmeceğim."

● "Bunalyorum, çocuk, büyük bir ıstırap içindeyim. Görüyorsunuz her gittiğim yerde mütemadiyen dert ve sıkıyet dinliyorum. Her taraf derin bir yokluk, maddi ve manevi perişanlık içinde, ferahlatıcı pek az şey rastlıyoruz. Maatteessüf memleketin hakiki durumu işte bu. Bu arada beni en çok üzen şey nedir biliyor musunuz? Halkımızın zihinde kökleşmiş olan, her şeyi, her şeyi başta bulanandan bekleme itiyadı. İşte bu zihniyetle herkes büyük bir rebahet ve tevekkül içinde, bütün iyilikleri bir sahistan, yani şimdi benden istiyorlar. Benden bekliyorlar. Fakat, niha yet ben de bir insanım. Be birader, kudsi bir kuvvetim yok ki."

(1930 Falih Rıfkı Atay'dan)

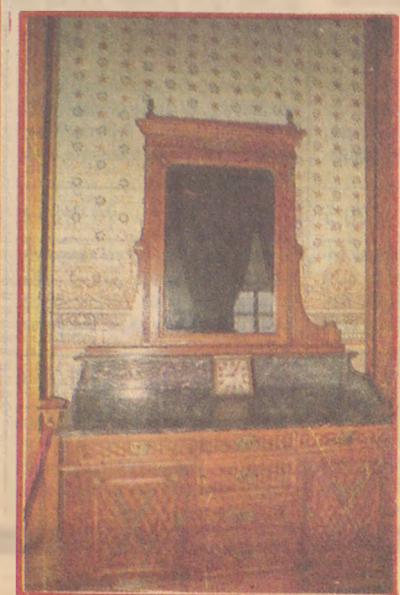
ŞİFA OLMAYAN İLAÇLAR

Dolmabahçe Sarayı'nda Atatürk'ün banyosunun girişindeki odada saklanan ilaçları, onun yaşamını sağlayamadı ama bugün mühürlü dolaptaki yerlerinde ona ait odukları için titizlikle korunuyorlar. Çoğu dışardan getirtilen şuruplar ve serumlar, burayı gezenlere, dolaba hapsedilmiş izlenimi veriyorlar.

UĞURLU

Atatürk'ün göittiği her yere götürdüğü ve yatak odasında tam karşısına astırıldığı "Dört Mevsim" tablosu, onun saraydaki dekorasyona ilave ettiği tek eşyası. Büyük kurtarcının sanata ve doğaya duyduğu ilginin açık bir kanıtı olan bu tablounun, o günler için fazla değerli olmadığını belirten Müze Müdürü Hüseyin Tuzlu, "İsmi hiç duyulmamış bir Rus ressamına ait bu tabloya bakan Atatürk'ün ülkemizin her yanını orada görüyormuş hissine kapıldığı anlatılır" diyor. (Fotoğraflar: ALTAN TUNK)

BÜTÜN SAATLER DURMUŞ

Dolmabahçe Sarayı'ndaki tüm saatler saat 9'u 5 geçeyi gösteriyor. Atatürk'ün yatak odasındaki saat de, ötekiler gibi durmuş. Üstünde siyah mermer bulunan kristal aynalı şifonyerde duran saat, onun on üç gün boyunca baktığı saati olduğundan, ayrı bir tarihi önem taşıyor.